

Економічні науки

УДК 338.2

Коваль Марія Максимівна

здобувач вищої освіти

*навчально-наукового інституту економіки, управління і адміністрування
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

Науковий керівник:

Іванова Наталя Сергіївна

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри маркетингу,

менеджменту та публічного адміністрування

*Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ГРОШЕЙ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Анотація. У даній статті досліджено проблему легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом. Визначено сутність таких понять як легалізація та відмивання грошей. За матеріалами Державної служби фінансового моніторингу виявлено найчастіші схеми по відмиванню «брудних» грошей. Запропоновано шляхи вдосконалення системи фінансового моніторингу та призупинення тінізації економіки.

Ключові слова: легалізація, відмивання грошей, криптовалюта, готівка.

Виникнення проблеми «відмивання брудних» грошей прямо пов'язане з діяльністю організованої злочинності та тінізацією економіки. Через

“відмивання” доходів, одержаних злочинним шляхом, останнім надається вигляд законних засобів, щоб у подальшому впровадити їх в економічні та фінансові структури держав. Тому боротьба з “відмиванням коштів” визнається більшістю країн за один із важливіших заходів протидії організованій злочинності. В умовах становлення національної економіки та процесу інтеграції з міжнародними фінансовими системами як ніколи гостро постає питання про протидію легалізації (“відмивання”) коштів, одержаних злочинним шляхом в Україні. Потенційна загроза цього процесу полягає в тому, що з метою досягнення нового витку надприбутків при невідпрацьованих механізмах приватизації та роздержавлення злочинні структури можуть стати власниками основного обсягу матеріальних цінностей. Актуальність даної теми обумовлена необхідністю вироблення стратегічного напрямку у боротьбі з організованою злочинністю, підриву її економічного підґрунтя, створення та реалізація комплексної системи правових, організаційних, оперативно-розшукових та інших заходів щодо виявлення та ліквідації каналів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Заходи щодо протидії з “відмивання” кримінальних доходів повинні розглядатися як невід’ємна частина глобальної політики держави у боротьбі із злочинністю, особливо з організованою злочинністю, яка “роз’їдає” економіку та суспільство в цілому.

Значний внесок у дослідження легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом як загроза економічній безпеці України зробили такі вітчизняні вчені та фахівці, зокрема Чернявський С.С., Користін О.Є., Некрасов В.А., Кашпур Л.М., Шепітько В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А., Гуржій С.Г., Ключке В.М.

Легалізація (відмивання) доходів, отриманих незаконним шляхом - надання правомірного виду володінню, користуванню або розпорядженню коштами або іншим майном, придбаними свідомо незаконним шляхом.

До найважливіших цілей діяльності по легалізації злочинних доходів можна віднести:

- Приховання слідів походження доходів, отриманих з нелегальних джерел.
- Створення видимості законності одержання доходів.
- Приховання осіб, що витягають незаконні доходи й ініціюючий сам процес відмивання.
- Ухиляння від сплати податків.
- Забезпечення зручного й оперативного доступу до коштів, отриманих з нелегальних джерел. Створення умов для безпечного й комфортного споживання.
- Створення умов для безпечного інвестування в легальний бізнес [1, с. 7].

Легалізація (відмивання) доходів, а саме - вчинення дій, спрямованих на приховування чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами, з метою надання правомірного вигляду володінню, користуванню або розпорядженню доходами [2, с. 103-106].

Використання в схемах відмивання злочинних доходів готівки зумовлено необхідністю досягнення злочинцями певних цілей:

- приховування слідів походження доходів, отриманих з незаконних джерел;
- приховування осіб, що отримали (отримують) незаконні доходи й тих, що ініціюють сам процес відмивання;

- забезпечення зручного й оперативного доступу до коштів, отриманих з незаконних джерел;
- створення умов для безпечного й комфортного використання коштів, отриманих з незаконних джерел.

Аналізуючи походження готівки в позабанківському обігу, можливо стверджувати, що певна її кількість насправді не відноситься до легальної діяльності, а є протизаконним переведенням безготівкових коштів у готівку. Оскільки злочинці прагнуть зберігати свої активи в ліквідних формах, готівка фактично є початковою стадією в процесі відмивання, що передує стадії «розміщення», на якій злочинці намагаються мінімізувати ризики, пов'язані з можливою конфіскацією безготівкових коштів. Обіг безготівкових коштів простіше контролюється, ніж обіг готівкових коштів. Кошти, переведені з рахунку на рахунок, можуть бути відстежені з боку банківських установ, правоохоронних органів та інших державних установ. Так, для реалізації схем відмивання злочинних доходів зазвичай застосовуються так звані операції «розриву ланцюга». Такі операції використовуються з метою маскування слідів незаконного походження доходів шляхом зміни власників коштів, їх фізичного переміщення та власне шляхом їх зняття готівкою [3, с. 20].

Із розвитком ринкових відносин особливо небезпечними є дії спрямовані на введення незаконно отриманих грошей і майна в цивільний обіг і підприємницьку діяльність, оскільки цим зміцнюється економічна основа злочинності. Легалізація незаконних доходів відбувається переважно в банківській сфері, системі страхування, на ринку капіталів, а також в індустрії розваг. Основними каналами відмивання грошей є ті галузі економіки, де можна без труднощів і в широкому масштабі застосовувати підроблені рахунки, накладні тощо. Для забезпечення виконання завдань по боротьбі з відмиванням доходів необхідно активізувати роботу з питання ідентифікації підприємств, що забезпечують мінімізацію податків третім

особам, з наступною організацією їх практичного опрацювання, виявлення сумнівних операцій на підприємствах, які займаються купівлею та продажем на ринку цінних паперів, відпрацювання руху акцій "фіктивних" акціонерних товариств. Із закритого звіту Держфінмоніторингу найбільш популярні в Україні схеми відмивання "брудних" грошей залишаються схеми, пов'язані з ринком цінних паперів. У цьому випадку необхідно:

- подальший розвиток і удосконалення нормативної правової бази ринку цінних паперів, як частину постійно здійснюваної в Україні правової реформи;
- підвищення інформаційної прозорості ринку і його відкритості;
- удосконалення системи запобігання і розслідування злочинів на ринку цінних паперів з врахуванням існуючих можливостей правоохоронних органів та судової системи;
- посилення контролю з боку держави за діяльністю та фінансовою звітністю професійних учасників ринку цінних паперів на основі введення інституту аудиторських організацій [4].

Реалізація зазначених заходів зменшить можливості щодо реалізації типових схем легалізації (відмивання) злочинних доходів, дозволить зменшити негативний вплив на рівень економічної безпеки країни.

Література

1. Чернявський С. С., Користін О. Є. & Некрасов В. А. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні. / С.С. Чернявський, О.Є. Користін, В.А. Некрасов // Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С.7
2. Кашпур Л. М. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом / Л.М. Кашпур // Інвестиції: практика та досвід. 2018. С.103-106.
3. Шепітько, В. Ю., Коновалова, В. О. & Журавель, В. А. Розслідування

злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методик / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель // Харків: Право. 2006. С.20

4. Про схвалення Стратегії розвитку системи запобіганням та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (Розпорядження КМУ). № 190-р (2011 року).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-2017-%D1%80>